
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2010:1

Kyrkliga utbildningar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas fem motioner. 2010:24 om språk i samband med utbildning till präst och diakon i vilken det föreslås att utbildning i minoritetsspråk och teckenspråk ska ske inom de ordinarie utbildningarna. 2010:32 om kyrkliga utbildningar i vilken det föreslås en revidering av utredningsdirektiv. 2010:42 om lokalisering av kyrkliga utbildningar i vilken det föreslås att Väst-Sverige ska finnas med i diskussionen om utbildningsorter. 2010:52 om prästutbildning vid Johannelunds teologiska högskola i vilken föreslås dels att Kyrkomötet ska uttala att den är en viktig del av Svenska kyrkans utbildningar dels att högskolan som pastoralinstitut ska få en rimlig kostnadstäckning. 2010:68 om fler präster som satsar på pedagogik och undervisning i vilken föreslås att man inom ramen för arbetet med de kyrkliga utbildningarna ska överväga förutsättningarna för att skapa en särskild påbyggnadsutbildning i pedagogik och undervisning.

Utskottet konstaterar att de frågor som behandlas i detta betänkande rör samtliga områden som nu bearbetas inom det arbete som pågår med att förändra de kyrkliga utbildningarna och utbildningsorganisationen. I avvaktan på resultatet av detta arbete föreslår utskottet att samtliga motioner avslås. Till betänkandet finns en reservation till förmån för motion 2010:52, punkt 1.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:24.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:32.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:42.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:52, punkt 1
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:52, punkt 2.
6. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:68.

Motionernas förslag

Motion 2010:24 av Soili Brunberg, Språk i samband med utbildning till präst och diakon

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att initiera utbildning av och på minoritetsspråk och teckenspråk inom de ordinarie utbildningarna till präst och diakon.

Motion 2010:32 av Bertil Murray och Leif Nordlander, Kyrkliga utbildningar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att med utgångspunkt i de i motionen framlagda synpunkterna revidera direktiven för utredningen av utbildning för kyrkliga tjänster.

Motion 2010:42 av Mary Österström m.fl., Lokalisering av kyrkliga utbildningar

Kyrkomötet beslutar att ge Kyrkostyrelsen till känna att Väst-Sverige ska finnas med i diskussionen om Svenska kyrkans utbildningsorter.

Motion 2010:52 av Anna-Sara Walldén m.fl., Prästutbildning vid Johannelunds teologiska högskola

1. Kyrkomötet beslutar att ge Kyrkostyrelsen till känna att Johannelunds teologiska högskola är en viktig del av Svenska kyrkans utbildningar.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att vid kommande budgetplaneringar säkra att Johannelunds teologiska högskola som pastoralinstitut får rimlig kostnadstäckning för sin integrerade utbildning för präster i Svenska kyrkan.

Motion 2010:68 av Jerry Adbo, Fler präster som satsar på pedagogik och undervisning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att inom ramen för arbetet med de kyrkliga utbildningarna överväga förutsättningarna för att skapa en särskild påbyggnadsutbildning för präster i pedagogik och undervisning.

Bakgrund

Fem motioner tar upp frågor som rör de kyrkliga utbildningarna och det arbete som pågår med att förnya dem. Motion 2010:24 handlar om minoritetsspråk och teckenspråk i utbildningarna av blivande präster och diakoner. I motion 2010:32 framför motionärerna synpunkter på utformningen av de framtida kyrkliga utbildningarna och vill att man ska revidera utredningsdirektiv. Motionerna 2010:42 och 2010:52 tar båda upp frågan om lokaliseringen av de kyrkliga utbildningarna framöver. I den första av dessa motioner anger motionärerna varför en av utbildningsorterna bör vara Göteborg i den andra motionen anger motionärerna varför de anser att Johannelunds teologiska högskola är en viktig del av Svenska kyrkans utbildningar och varför den bör få en rimlig kostnadstäckning för sin utbildning av blivande präster. I den femte motionen 2010:68 påtalar motionären att statusen hos de prästtjänster som är inriktade på undervisning och arbete med barn och familj eller ungdomar och konfirmander är låg samtidigt som att arbetet med att möta dessa generationer är avgörande för kyrkans framtid. Motionären vill ändra på detta och föreslår därför att det skapas en särskild påbyggnadsutbildning i pedagogik och undervisning.

Arbetet med en förändrad utbildningsorganisation

Under ett antal år har Svenska kyrkans utbildningar varit föremål för utredning. Den senaste utredningen överlämnade senhösten 2007 sin slutrapport *En förändrad utbildning för Svenska kyrkan (Svenska kyrkans utredningar 2007:2)*, allmänt kallad EFU-utredningen, till Kyrkostyrelsen och förslaget sändes ut på en

bred remiss. Remissvaren sammanställdes av Kyrkostyrelsen och analyserades under våren och hösten 2008 av Nämnden för utbildning, forskning och kultur tillsammans med andra frågor som hade aktualiserats i samband med utredningen. Parallellt med nämndens analys av de inkomna remissvaren har utvärderingar och uppföljningar av pågående utbildningar och försöksutbildningar genomförts.

Nämnden för utbildning, forskning och kultur har nu i uppdrag att utarbeta och fastställa strategier för hur utbildningssystemet ska utformas. Kyrkostyrelsen fastställer i sin tur utbildningsplaner för präst och diakon.

I maj 2009 fattade Nämnden för utbildning, forskning och kultur beslut om en handlingsplan för arbetet med Svenska kyrkans utbildningar i framtiden och arbetet med den ska pågå till och med 2012. I handlingsplanen anges inriktningen för det fortsatta arbetet med att forma Svenska kyrkans utbildningar och utbildningssystem. I stället för att arbeta vidare med en implementering av EFU:s utbildningsförslag valde nämnden att en kontinuerlig reform av Svenska kyrkans utbildningar ska ske. Bedömningen baserades på att det fortfarande finns ett antal frågor som behöver bearbetas ytterligare och att detta arbete behövde komma igång snarast möjligt. Förslag från EFU-utredningen kan då komma att inlemmas i det fortsatta arbetet.

I handlingsplanen finns frågor som behöver beredas vidare, och det anges också hur dessa frågor ska bearbetas vidare. Som exempel kan nämnas ett utbildningsforum som ett sammanhang där frågor om Svenska kyrkans utbildningar ska kunna bearbetas genom omvärldsanalys och framtidsspaning, med inriktning på Svenska kyrkans utbildningar i framtiden.

Nämnden beslöt i december 2009, inom ramen för sitt arbete med handlingsplanen, börja med att tillsätta sju arbetsgrupper; Ekonomigruppen, Prästutbildningen, Kyrkomusikerutbildningen, Församlingspedagogutbildningen, Diakonutbildningen, Svenska kyrkans grundkurs och Samverkan mellan de kyrkliga utbildningarna. Varje arbetsgrupps uppdrag har kompletterats med frågeställningar från förslaget till implementering i EFU-utredningen och nämndens handlingsplan. Arbetsgrupperna är brett sammansatta.

Ekonomigruppens uppdrag är att ta fram förslag på hur utbildningarna kan bli mer kostnadseffektiva och bedrivas med god kvalitet. Arbetsgrupperna som arbetar med präst-, kyrkomusiker-, församlingspedagog- och diakonutbildningen ska arbeta vidare med förutsättningarna för respektive utbildning samt därutöver specifika frågor för var och en av dem.

Arbetsgruppen som arbetar med prästutbildningen ser även över de pastoral-teologiska kurserna, Svenska kyrkans grundkurs och samverkansfrågor.

Arbetsgruppen som arbetar med kyrkomusikerutbildningen ser även över möjligheterna till en kyrkomusikalisk karriärstege, examens- och tjänstetitlar, Svenska kyrkans grundkurs och samverkansfrågor.

Arbetsgruppen som arbetar med församlingspedagogutbildningen ser även över vilka religionspedagogiska/religionsvetenskapliga moment som ska finnas med i utbildningen, Svenska kyrkans grundkurs och samverkansfrågor.

Arbetsgruppen för diakonutbildningen ser även över vilka religionspedagogiska/religionsvetenskapliga moment som ska finnas med i utbildningen, Svenska kyrkans grundkurs och samverkansfrågor.

När dessa fem arbetsgrupper avslutat sitt arbete ska det enligt handlingsplanen sedan i två särskilda arbetsgrupper ske en bearbetning av vad de kommit fram till beträffande Svenska kyrkans grundkurs och samverkan mellan de kyrkliga utbildningarna.

Några av arbetsgrupperna kommer att lämna sina förslag till Nämnden under hösten 2010 och de andra under våren 2011.

De utbildningar som idag ges för blivande diakoner, präster, församlingspedagoger och kyrkomusiker fortsätter enligt nuvarande förutsättningar fram till dess att nya beslut fattats men det ges också utbildningar under nya former under det pågående reformarbetet. Några sådana exempel är försöksutbildning för blivande präster, ny utbildning för organister och präster som provas i Lund och halvfartsutbildning för blivande diakoner på Vårsta Diakonigård.

Anslag till kyrkliga yrkesutbildningar

Svenska kyrkans nationella nivå stödjer enbart de profilerade delarna av de kyrkliga yrkesutbildningarna. Något generellt stöd till en högskola, universitet eller folkhögskola lämnas inte. Med anledning av det pågående arbetet med en förändrad utbildningsorganisation har de avtal som finns med olika utbildningsanordnare sagts upp och nya avtal tecknas för kortare tid under det pågående arbetet.

Språk i de kyrkliga utbildningarna

Arbetet med rekrytering och utbildning av personal för församlingarnas minoritetsspråkliga verksamhet har intensifierats under 2009 och sker i nära samverkan med stiftet och inom kyrkokansliet mellan utbildningsenheten och enheten för språkliga minoriteter.

Under hösten 2009 sändes en enkät ut till samtliga stift och kyrkliga utbildningar. Genom svaren hoppas man få en tydligare bild av hur behoven av flerspråkig personal ser ut. Avsikten är att svaren ska ligga till grund för framtida strategier för rekrytering och utbildning av flerspråkig personal. I november samma år inbjöd kyrkokansliet till en arbetskonferens om rekrytering till en flerspråkig kyrka. Syftet med konferensen var att ge inspiration till det fortsatta arbetet i att hitta vägar att intressera studerande och anställda för den flerspråkiga verksamheten i Svenska kyrkan.

Det finns idag behov av riktlinjer för hur man på bästa sätt ska kunna stödja studenter som behöver tolkhjälp under profilutbildningarna. Förslag till en policy för detta har därför utarbetats.

Präster som rekryteras från Finland för att arbeta med den finskspråkiga verksamheten erbjuds en pastoralteologisk kompletteringskurs. Kursen ger kunskaper om Svenska kyrkans liv och traditioner. En fortbildningskurs i teckenspråk kommer att erbjudas på Västansviks folkhögskola för hörande som arbetar inom den teckenspråkiga verksamheten.

I de nya utbildningsplaner som kommer att utarbetas för de kyrkliga utbildningarna är ambitionen att de också ska omfatta utbildningsbehoven för en flerspråkig kyrka.

Pedagogik och undervisning

Kyrkomötet beslutade 2008 att arbetet med barn och unga ska intensifieras och därför arbetar kyrkokansliet inom ramen för programmet Barn och unga 0–18 år med att stärka kyrkans strukturer för att bättre bära ungas behov i framtiden. Svenska kyrkans utbildningar ska bli bättre på att utbilda för kyrkans arbete med barn och unga. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation är en samarbetspart i detta arbete och kommer bidra med att stärka kyrkans arbete inom områden som arbetsledning, utbildning och kompetensutveckling, lönesättning, befattningsbenämning och innehåll.

Även arbete med frågan om vuxnas väg till tro pågår med anledning av en motion till förra årets Kyrkomöte (motion 2009:62, KI 2009:4). Kyrkostyrelsen fick då i uppdrag av Kyrkomötet att planera och genomföra en satsning kring vuxnas väg till tro. En inventering av vad som redan gjorts i frågan har inletts. En

rapport, *Vuxen-katekumenatet i Svenska kyrkan*, har tagits fram under våren 2010. Ett bokprojekt om levande teologi har påbörjats. Materialet kommer att lanseras vid en stiftsturné under våren 2011. En plan kommer sedan att tas fram för fortsatt beredning av ärendet.

Svenska kyrkans nationella nivå bedriver inte någon påbyggnadsutbildning i pedagogik och undervisning, men flera stift erbjuder kurser och fortbildningsdagar. Tillsammans med Linköpings universitet anordnar Linköpings, Karlstads, Göteborgs, Växjö och Skara stift sedan flera år tillbaka kurser i religionspedagogik. Det finns en grundkurs 1–7,5 hp och en fortsättningskurs 8–15 hp. Dessa kurser ger ett fördjupat stöd, inspiration och mod att prioritera och vidareutveckla konfirmandarbetet. Kurserna erbjuder tillfälle till egen fördjupning i teologiska och pedagogiska frågeställningar med särskild relevans för den egna yrkesverksamheten i församlingens konfirmandarbete.

Under hösten 2009 gav kyrkokansliet ut två böcker som handlar om religionspedagogik och undervisningsansvaret. Den ena boken ”... *bedriva undervisning* ...” *Om kyrkans didaskalia* av professor Henry Cöster är en introduktion till teologisk och didaktisk reflektion över kyrkans uppgift att undervisa. Den andra boken *Att förstå livet Religionsdidaktik och lärande i diskursiva praktiker* av universitetslektor Christina Osbeck bidrar med att visa på omvärldens och särskilt gruppens betydelse för vårt lärande. Båda dess böcker används nu i de kyrkliga utbildningarna och i fortbildningar som stiftet anordnar.

Ytterligare en fortbildningsmöjlighet som står till buds är att delta i de seminarier som anordnas av Religionspedagogiskt idéforum, RPI – arbetsgemenskapen för religionspedagogik med Svenska kyrkan, Sensus och Bilda.

Utskottets överväganden

Utskottet är bekymrat över att det tagit sådan tid att förändra de kyrkliga utbildningarna. Den ena utredningen har avlöst den andra, och det är nu angeläget att processen efter den senaste EFU-utredningen skyndas på. Utskottet är oroat av det tidsperspektiv som anges för det pågående arbetet och vill betona den svårighet det medför för stiftet beträffande rekrytering, eftersom få vill börja en utbildning när man inte kan få besked om vad den innebär.

Språk i samband med utbildning

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:24.

Det är angeläget att det finns präster och diakoner som kan tala minoritetsspråk inom Svenska kyrkan. Det kan dock inte göras till en generell regel att utbildning i minoritetsspråk ska ingå i utbildningen för blivande präster och diakoner, utan det måste utgå från församlingarnas behov.

Utskottet konstaterar att frågan är uppmärksammas i det pågående arbetet med nya utbildningsplaner för de kyrkliga utbildningarna och att ambitionen är att dessa ska omfatta utbildningsbehoven för en flerspråkig kyrka. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Kyrkliga utbildningar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:32.

Utskottet delar motionärernas synpunkt att det är angeläget att den som utbildar sig för kyrklig tjänst också har en utbildning som så långt det är möjligt är gångbar i det civila samhället. Det är bra om utbildningarna blir sådana att det

finns olika möjligheter att välja oavsett om man utbildar sig till präst, diakon, församlingspedagog eller kyrkomusiker.

Av utskottets betänkande framgår det att utredningen om en förändrad utbildning för Svenska kyrkan är avslutad och remissbehandlad och utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Lokalisering av kyrkliga utbildningar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:42.

Utskottet konstaterar att det pågår en diskussion om dimensionering och framtida lokalisering av de kyrkliga utbildningarna. Det framtida behovet av antalet präster, diakoner, församlingspedagoger och kyrkomusiker har prognostiserats.

Motionärernas önskemål finns redan med i de pågående diskussionerna och därför föreslår utskottet att motionen avslås.

Prästutbildning vid Johannelunds teologiska högskola

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:52.

Svenska kyrkan står inför en förändrad ekonomisk situation. Det pågår diskussioner om dimensionering och lokalisering av de kyrkliga utbildningarna. Utskottet avstår från att göra ett principiellt uttalande och anser att man bör avvakta den översyn som nu pågår och föreslår därför att motionen avslås.

Fler präster som satsar på pedagogik

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2010:68.

Motionären påtalar behovet av påbyggnadsutbildning för präster i pedagogik och i undervisning. Utskottet delar motionärens uppfattning att det är viktigt att präster har en gedigen pedagogisk utbildning.

Enligt vad utskottet fått ta del av tänks nu utbildning i pedagogik och undervisning in som en del i utbildningen av blivande präster. Utskottet vill samtidigt lyfta fram att avsikten inte får vara att ersätta församlingspedagogerna utan att komplettera dem.

Det behövs en attitydförändring i Svenska kyrkan. Att arbeta med undervisning och lärande bland barn och ungdomar har i dag låg status. För att förändra detta är det viktigt att pedagogik ingår som ett baskrav i utbildningen och att det finns möjlighet att fortbilda sig.

Med det förslag till en förändrad prästutbildning som nu föreligger och de möjligheter som finns att fortbilda sig i religionspedagogik, kan det som motionären efterfrågar tillgodoses. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 30 september 2010

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Carina Etander Rimborg, ordförande

Marie Schött, sekreterare

Beslutande: Carina Etander Rimborg, ordförande, Ann-Sofie Nelstrand, Erik Jonsson, Birgitta Lindén, Bengt A Gustavsson, Christina Meltin Westerlund, Cecilia Brinck, Kristina Sandström, Hans G Erikson, Karin Söder, Anders

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Mary Österström, Marie Nielsén, Sven Erik Bodén, Helena Nordvall, Christer Björk, Kerstin Bodell, Bo Lindell, Kekke Paulsson, Kerstin Rossipal, Anna Ekström, Stig Domargård, Berit Simonsson och Berth Löndahl.

Biskoparna Antje Jackelén och Carl Axel Aurelius har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag yrkar bifall på punkt 1 i motion 2010:52.

Johannelunds teologiska högskola står för en utbildning som varvar teori och praktik med ett aktivt andaktsliv.

Det är en form av utbildning som behövs i det moderna samhället. Även erbjudandet av samisk inriktning gör Johannelund unikt. Att de dessutom kan genomföra utbildning till en lägre kostnad är viktigt.

Inför översynen av utbildningarna anser jag därför att vi behöver tillkännage att den speciella utbildning som erbjuds är en viktig del av Svenska kyrkans utbildningar.

Marianne Kronbäck